

Personorientert kriminalitetsforebygging

En teoretisk oppgave

**BACHELOROPPGAVE (OPPG300)
Politihøgskolen
2014**

Kand.nr : 87
Antall ord: 6209

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	2
1.1 Problemstilling	3
1.2 Begrepsavklaring	3
1.2.1 <i>Ungdom</i>	3
1.2.2 <i>Rusmidler</i>	3
1.2.3 <i>Forebyggende arbeid</i>	3
2.0 Metode	5
3.0 Teori	6
3.1 <i>Cannabis</i>	6
3.2 <i>Alkohol</i>	7
4.0 Personorientert kriminalitetsforebygging	9
4.1 Bekymringsamtale	10
4.2 Samarbeid med skolen	12
4.3 Ungdomskontrakter	14
4.3.1 <i>Mål med ungdomskontrakt</i>	15
4.3.2 <i>Innhold</i>	15
4.3.3 <i>Erfaringer og problemstillinger</i>	16
5.0 Avslutning	19
6.0 Litteraturliste	21
6.1 <i>Selvvalgt pensum</i>	23

1.0 Innledning

Politiet har et bredt spekter av arbeidsoppgaver, hvor forebygging er en av dem. I følge Myhre Lie (2011) er forebygging å være i forkant og forhindre at noe negativt skjer. Det å drive med kriminalitetsforebyggende arbeid er noe som har vokst frem i løpet av de siste par ti år. Den umiddelbare grunnen er den generelle økningen og de nye formene for kriminalitet. Et kriminalitetsforebyggende tiltak kan være så mangt, og spenner seg fra besøk i fritidsklubber til bekymringsamtale. Erstad (1997) mener disse aktivitetene er sterke bidragsyttere til at det kriminalitetsforebyggende arbeidet har økt.

Rusmidler har blitt brukt i flere tusen år og har ulike effekter. Bruk går over til misbruk når det har negativ påvirkning på omgivelsene. Rusmiddelmisbruk et begrep som omfatter både tidlig debut og misbruk av alkohol og narkotika (sitert i Kvello, 2013, s 344). I Norge regner man med at det er rundt 20- 30000 mennesker med narkotika problemer og 2- 300 000 som har problemer med alkohol (Lossius, 2012). På verdensbasis er det i følge verdens helseorganisasjon to milliarder som bruker alkohol mens det er 185 millioner narkotikabrukere (Fekjær, 2009).

I løpet av praksisåret mitt i Vestfold politidistrikt opplevde jeg mange tilfeller hvor ungdommer hadde droppet ut av skolen på grunn av at rusmidlene hadde tatt overhånd. Dette førte til at de slet med angst og depresjoner og dermed ikke greide å fungere i hverdagen. Det inntrykket disse ungdommene ga var at nettverket de hadde rundt seg var personer som hadde en eller annen tilknytning til et kriminelt miljø, enten det var foreldre eller venner. Disse ungdommene hadde kanskje tatt noen feil valg i livet, men fikk de den hjelpen de trengte? Hvilken hjelp kunne de få? Hva kunne vært gjort annerledes? Dette er viktige spørsmål å svare på. Enda tettere oppfølging, flere instanser på banen og bedre samarbeid med foreldre er noen tiltak som kunne vært gjort.

Det å være med å bidra med på å sette fokus på forebyggende oppgaver er spennende siden det kan utgjøre så stor forskjell. Dette er bakgrunnen for at oppgaven vil handle om politiets forebyggende arbeid. Hvilke tiltak kan politiet bruke for å hindre at ungdommen havner i et rusmiljø. Hva kan være årsakene til at ungdommer ruser seg.

1.1 Problemstilling

På hvilken måte fungerer den personorienterte kriminalitetsforebyggingen opp mot ungdom og rus?

1.2 Begrepsavklaring

1.2.1 Ungdom

Bakgrunnen for det er at ungdom i denne alderen begynner å utforske verden. En nærmer seg voksenalderen og mange valg skal tas. Valgene gjelder skole, fritid og venner. En går fra en trygg ungdomskole til en litt mer utrygg videregående skole. Nye venner dukker opp, som gjerne ikke har de samme gode verdiene som dine gamle venner. Det skjer mange nye og spennende ting. Status er enda viktigere enn før, noe som fører til at du gjør ting som kanskje ikke er helt lovlig. Med ungdom mener jeg aldersgruppen 15- 18 år.

1.2.2 Rusmidler

I denne oppgaven har jeg valgt å avgrense rusmidler til å være cannabis og alkohol. Hvilke rusmidler som er definert som lovlige eller ulovlige rusmidler bestemmes av Statens Helsetilsyn og er samlet på "narkotikalistene" (Narkotikalistene, 1979).

En definisjon på et rusmiddel som er god og eksakt finnes ikke. Den rusen en opplever er subjektiv og kan variere fra person til person. Selv om en kan observere og beskrive andres rus, blir dette på et objektivt grunnlag og dermed mindre presist (Lossius, 2012).

1.2.3 Forebyggende arbeid

Caplan (1964) skiller forebygging mellom primær, sekundær og tertiær forebygging (Helland og Øia, 2000, s 16). *Primær forebygging* er tiltak som settes inn før problemer oppstår, slik som for eksempel videoovervåking eller holdningskampanjer mot rusmidler. Dette settes gjerne inn mot hele befolkningen. *Sekundær forebygging* prøver å hindre at et problem får utvikle seg. Eksempel på dette kan være at en går inn å lager en ungdomskontrakt til en ungdom som er blitt tatt for hasjrøyking. Her går en inn på mer bestemte målgrupper. *Tertiær forebygging* tar for seg tungt belastede og det å hjelpe dem å få orden på livet. Det kan være å

legge til rette slik at de kan få seg en plass å bo eller få seg arbeid. Det er ikke klare skiller mellom disse tre formene for forebygging (Helland og Øia, 2000).

Jeg har valgt å ta for meg personorientert forebygging, som går under sekundær forebygging. Hypotesen er at det er den beste måten å forebygge ungdommenes bruk av rusmidler. Vi kan her gå inn å kartlegge hvilke bakenforliggende årsaker det er som gjør at ungdommene har begynt med rusmidler. Ved å kartlegge disse kan politiet være med å bidra til å endre disse slik at ungdommers og foreldres forhold til rus endrer seg.

Det å drive forebyggende arbeid er ikke noe bare politiet driver med. Andre myndigheter og lokale aktører er aktive innen forebygging og det er derfor viktig at politiet oppretter en god relasjon til disse. Stortingsmelding nr. 42 (2005) sier at *"politiet har et særlig ansvar for å danne et partnerskap med andre myndigheter og lokale aktører i det kriminalitetsforebyggende arbeidet"*.

2.0 Metode

Dette er en teoretisk oppgave. Bakgrunnen for dette valget er at det finnes mye litteratur innen temaet. En teoretisk oppgave vil si å bruke eksisterende litteratur til å besvare oppgaven. Det egner seg for å få en oversikt over et fagfelt og belyse det fra flere ståsteder.

Etter at jeg hadde valgt hva jeg ville skrive om brukte jeg mye tid på å lete opp relevant pensum. Jeg brukte søkemotorene "Google Scholar", "Google" og "BIBSYS" hvor jeg søkte på blant annet "bekymringsamtale", "ungdomskontrakt", "forebygging" og "politi og skole". Dette ga mange treff og et relativt utvalg av litteratur ble plukket ut. Aktuelle pensumbøker ble også brukt for å finne litteratur som kunne være relevant.

Bøkene "I forkant" (2011) av Myhre Lie og "Forsøk med ungdomskontrakter" (2004) av Egge er de bøkene jeg har støttet meg mest til. "I forkant" tar for seg mye generelt om de ulike forebyggende strategiene og hvordan politiet jobber ut i fra dem. Myhre Lie er innom emnene bekymringsamtale og samarbeidet mellom politi og skole, men anses ikke til å dekke temaet fullstendig. Boka til Egge (2004) "forsøk med ungdomskontrakter" har jeg brukt mye. Den tar for seg et prøveprosjekt med ungdomskontrakter i perioden 2001-2003. Svakheten er at dette er over ti år tilbake i tid. Det er ikke skrevet noe nevneverdig mer om bruk av ungdomskontrakt, og inntrykket er at begrepet ungdomskontrakt ikke brukes veldig mye ute i distriktene. Med bakgrunn i at bøkene er noen år gamle har jeg hatt telefonkontakt med blant annet Stavanger- og Manglerud politistasjon for å få et lite innblikk i hvordan bekymringsamtale og ungdomskontrakt brukes i dag.

Litteratur generelt og spesielt det man finner på internett er det viktig at man ser på med et kritisk syn. Troverdighet, pålitelighet og om det er bekreftbart er viktige kriterier til gode kilder. Justis- og beredskapsdepartementet og politidirektoratet er nettsider som jeg har brukt, i tillegg til pensumbøker. Jeg anser disse som pålitelige og troverdige kilder. Myhre Lie er høgskolelektor ved Politihøgskolen og fagansvarlig for videreutdanning Kriminalitetsforebyggende politiarbeid. I tillegg er hun rådsmedlem i regjeringens Kriminalitetsforebyggende råd (KRÅD). Hun refererer i sin bok fra tunge forskere som Johannes Knutsson og Tor-Geir Myhrer. Marit Egge er en anerkjent forsker som har kriminalitetsforebygging, alternative reaksjonsmåter og ungdom som sine faglige

kompetanseområder. Hun har publisert en rekke forskningsrapporter om ungdom og kriminalitetsforebygging.

Svakheten med den litteraturen jeg har brukt er at den ikke forteller noe om konkrete tall på effekten av bekymringssamtalen og bruk av ungdomskontrakt. En har ikke registrert positive eller negative effekter, noe som gjør det vanskelig å vurdere om det fungerer eller ikke. Jeg har snakket med noen innen politiet som har disse ansvarsområdene. De forteller at det ikke foreligger noen tall på det og at deres meninger kun er subjektive. Samtidig viser det seg at det er ulik praksis for hvordan en tar i bruk disse forebyggende verktøyene. Dette gjør det vanskelig å få frem målbare tall som kan underbygge enten en positiv eller negativ effekt.

3.0 Teori

3.1 Cannabis

Cannabis er et materiale som kommer fra planten *Cannabis sativa* og er en samlebetegnelse på hasj, marihuana og cannabisolje. *Cannabis sativa* er en robust plante som kan plantes nesten overalt, men trives best i subtropisk og tørt klima. I planten finnes det en rekke kjemiske stoffer som kalles cannabinoider. Det viktigste cannabinoidet er *delta-9-tetrahydrocannabinol* bedre kjent som THC. Det er THC som er det stoffet som i størst grad gir rusvirkning ved bruk av cannabis (Helsedirektoratet, 2010).

Styrkegraden av cannabis varierer mellom hasj, marihuana og cannabisolje. Innholdet av THC i hasjen og marihuanaen ligger på mellom 0- 10 %, hvor hasjen har det høyest innholdet. I cannabisoljen er prosentandelen noe høyere, den ligger på mellom 10 og 30 prosent. Cannabisoljen er lite utbredt i Norge (Øiseth, Kjeldsen, Sundvoll & Gulvedt 2000). I Norge er det hasj som er det mest brukte illegale narkotiske stoffet. Av ungdommene i alderen 15 – 20 år var det i 2008 10 % som hadde brukt cannabis, noe som er en halvering fra år 2000 (Helsedirektoratet, 2010).

Effekten cannabis rusen har avhenger av hvor mye av stoffet som inntas, hvilken personlighet brukeren har, miljø og brukerens forventninger. Ved bruk av cannabis kan en få både rus- og psykoselignende- og dempende symptomer. Dette kan være vrangforestillinger eller sansebedrag. Korttidsvirkningene ved å ruse seg kan være ”latter- kick”, endrede

sanseinntrykk når det gjelder lukt, musikk, farge og rytme eller noen kan få opplevelsen av ubehag i form av svimmelhet/kvalme. (Helsedirektoratet, 2010)

Ved bruk av cannabis over lengre tid kan man utvikle depresjoner, hjerte-/karsykdommer og amotivasjonssyndromet. Dette syndromet kan utvikle seg særlig hos unge hvor symptomene er sløvhet, apati, nedsatt konsentrasjonsevne og lite villige til å ta fatt på nye oppgaver (Helsedirektoratet, 2010). Andre konsekvenser ved bruk av cannabis er personlighetsforandringer, vrangforestillinger og utløsning av psykoser (Øiseth et al.: 2000).

Øiseth mfl. (2000) sier bruken av cannabis er et avvikerfenomen, fordi det ikke er sosialt akseptert og at de som bruker dette binder seg til avvikerkultur. I Aftenposten skrev de: *”det er ikke lenger noe rebelsk eller avvikende å prøve hasj eller ecstasy blant Oslos 14- 15 åringer”*, og at *”nå er de som ikke røyker hasj avvikende”* (sitert i Kvalem & Wichstrøm: 2007, s 145-146). Ser vi samtidig noen år tilbake var det i 1992 ungdommer med høyt utdannede fedre som brukte mest hasj. I 2002 var bildet snudd og en så at ungdom med lavt utdannede fedre var de som brukte mest hasj (Kvalem og Wichstrøm, 2007). Dette viser at hasj opererer i alle samfunnslag og ikke er et slik avvikerfenomen som Øiseth mfl. (2000) beskriver det. Om det anses som avvik eller ikke ser altså ut til å forandre seg med tid og miljø.

3.2 Alkohol

I følge Øiseth et al. (2008) så vet man ikke når og hvor bruken av alkohol først fant sted. Det eneste vi vet er at den er anvendt i utallige tider. En tror at alkoholen ble oppdaget ved at en så at sukkerholdige væsker ble omdannet til alkohol (Øiseth et al, 2000). Før vår tid var det de tre hovedgruppene av alkoholholdige drikkene, øl, vin og brennevin det dreide seg om. I vår tid har det også kommet andre varianter som inneholder alkohol, som f. eks. rusbrus. Alkohol er blitt brukt i de fleste samfunn opp gjennom årene, men til dels med forskjellige motiver og formål, som sosiale ritualer, til måltider, fylledrikk eller medisin. Så har man også samfunn hvor alkohol ikke blir bruk, som for eksempel i muslimske.

Prosentandelen av alkohol i øl, vin og brennevin varierer. I Norge er det lov til å ha inntil 7 % alkoholvolum i ølen. Vin har som regel et alkoholvolum på mellom 7- 22 prosent. Er

alkoholprosenten over 22 prosent blir det betegnet som brennevin. Bikker alkoholvolumet over 60 % blir det betegnet som sprit (Øiseth et al, 2000).

Hvilken rus en får av alkohol avhenger av den som inntar drikken, om vedkommende er stor eller liten, mett eller sulten, tollerang eller ikke. Som rusmiddel har det en virkningsprofil som kjennetegnes av rus symptomer, stimulerende – og dempede symptomer. Den mest normale effekten en får ved å drikke alkohol er en oppstemthet og stimulerende effekt. Driker en for mye kan en gå over til å blir trøtt og dempende, noe som tilslutt kan resultere i søvn (Øiseth et al, 2000).

En regner med at en promille fra 3 og oppover er dødelig, men at dette kan varierer fra person til person og ut i fra hvilken toleranse som er utviklet. Det finnes personer som har overlevd på opptil 12 i promille. Stort alkoholinntak over lengre tid kan gi deg psykiske og fysiske skader. Ved store inntak svekker en immunforsvaret noe som gjør deg mer mottakelig for infeksjoner. I følge Øiseth m.fl. (2000) vil langvarig bruk øke risikoen for skader i hjerte, lever, hjerne og sentralnervesystem. I verste fall kan store inntak ende med døden, da alkoholen påvirker hjerte- og kretsløpsfunksjonen og respirasjonssenteret i hjernen (Øiseth et al, 2000).

Studier viser at omfattende bruk av alkohol i ungdomstiden kan relateres til omfattende problemer i livet. I tillegg til at et etablert drikkemønster allerede i ungdomstiden, kan knyttes tett til bruk av andre og tyngre rusmidler. Ungdommer flest tror at det er narkotika og ikke alkohol som skaper flest problemer for ungdommer og som tar flest liv (Øia og Strandbu, 2010 & Øia og Fauske, 2010).

4.0 Personorientert kriminalitetsforebygging

“Personorientert kriminalitetsforebygging tar sikte på å påvirke de bakenforliggende årsaker til at et individ begår lovbrud. Personorientert forebygging skal forhindre at barn og unge begår lovbrudd” (Myhre Lie, 2011, s. 60)

<u>Bekymringssamtale</u> <ul style="list-style-type: none"> - Forebyggende - Opptil 18 år - Frivillig, kan pålegges - Barn i risikozonen - Foreldre og offentlige aktører - Kartlegge → Oppfølging	<u>Samarbeid med skole</u> <ul style="list-style-type: none"> - Forebyggende - Barneskole → Videregående - Treffer alle barn/ungdom - Informasjonsutveksling - Stigmatiserende - Økt formell kontroll
<u>Ungdomskontrakt</u> <ul style="list-style-type: none"> - Påtaleunntatelse med vilkår - Alternativ reaksjonsform mot lovbrutere i alder 15 -18 år - Frivillig - Ungdom og foreldre ↔ Politi og kommunale myndigheter - Kartlegge → Oppfølging - Individuelt tilpasset vilkår → rusfri, skolegang, skaffe arbeid	

Figur 1: Oversikt over tiltak innen personorientert kriminalitetsforebygging

Politiet har i alle år drevet med forebyggende arbeid rettet mot barn og unge. Da det før i tiden var rettet mot alle unge og barn generelt, har det i de siste årene gått i den retningen at politiet tar utgangspunkt i barn som er i risikozonen for å begå kriminelle handlinger. Ved å gå vekk fra den gamle modellen håper politiet at den personorienterte forebyggingen blir mer effektiv, da den nå kommer rett til de unge som har høyest risiko for å begå kriminalitet (Myhre Lie, 2011).

En studie blant norsk ungdom viste blant annet at de som debuterer med alkohol før fylte 13 år, har et dobbelt så høyt alkoholkonsum i 19-årsalderen sammenlignet med ungdom som debuterer som 15-åringer (Pedersen, 1998). Å debutere med et rusmiddel øker også sannsynligheten for at man senere prøver et annet. Som regel utvikles rusmiddelbruk trinnvis – fra lettere til tyngre stoffer. For eksempel er det slik at de fleste som røyker hasj har brukt alkohol eller tobakk tidligere, mens hasj ofte er en forløper for andre narkotiske stoffer (Pedersen, 1998). Likevel vil de færreste som prøver hasj ende opp med å bruke tyngre stoffer (Frøyland & Sletten, 2010).

Stikkordet her er tidlig intervensjon, fordi den kriminelle livsstilen ofte starter tidlig. Klarer politiet og andre instanser å gripe inn på et tidlig tidspunkt og endre risikofaktorene kan en redde mange fra et liv med rus og kriminalitet. Her har politiet nyttige tiltak som har blitt mer og mer vanlig de siste årene. Bekymringssamtalen, ungdomskontrakt og samarbeid med skolen er noen av dem. Politiet har gjennom sitt forebyggende arbeid mulighet til å være med å påvirke de bakenforliggende årsakene til at ungdommer begynner med rus.

Politiets arbeid handler om å identifisere disse risikoungdommene og få en oversikt over eventuelle ungdomsmiljøer som begår kriminelle handlinger. Ved å oppsøke ungdomsklubber og ungdomsmiljøer blir politiet kjent med disse ungdommene. Dette kan skape gode relasjoner og kontakter.

Aktører det er viktig for politiet å samarbeide med er foreldre, skole, barnevern og det lokale publikum generelt. *”Politiet kan gjennom analyse- og registreringsverktøy, observasjoner og kontakter i barne- og ungdomsmiljøene avdekke uheldige miljøer under utvikling og skaffe seg oversikt over den registrerte barne- og ungdomskriminaliteten”* (Justis- og politidepartement 2005, 11-12) (Myhre Lie, 2011, s. 61)

4.1 Bekymringssamtale

Et viktig verktøy for politiet i det forebyggende arbeidet med barn og unge er bekymringssamtalen. Bekymringssamtalen er ment for ungdom under 18 år som har begått lovbrudd eller for unge under 15 år som en har mistanke om har begått en straffbar handling. I Justisdepartementet sin rapport om barne- og ungdomskriminalitet står det *” samtalen skal også bidra til den første kartleggingen av mulige ytre årsaker til problematferd og risiko for gjentatt kriminalitet”* (Myhre Lie, 2011, s. 103).

Målet er å få til god samtale med de ungdommene som trenger en veiledning for å komme seg tilbake på rett spor, samt å gjøre dem bevisst på deres ansvar for egen utvikling. Dette gjøres i samarbeid med foreldrene og eventuelt andre offentlig etater ved behov. Ved hjelp av bekymringssamtalen skal livssituasjonen kartlegges til ungdommen, slik at en raskt kan tilby hjelp fra andre offentlige hjelpeapparater ved behov (Politidirektoratet, 2011).

”Bekymringssamtalen er en kartleggingssamtale og en dialogssamtale som retter seg både mot barnet/ungdommen og dets foresatte. Kartleggingen som gjøres gjelder hele livssituasjonen til hele familien” (Politidirektoratet, 2011).

Bekymringssamtalen er delt inn i to hovedspor, hvor det ene sporet gjelder pliktig oppmøte jf. Politiloven § 13, fjerde ledd. Det andre sporet baserer seg på frivillighet jf. Politiloven §§ 1 og 2. Politiet inviterer til en frivillig samtale i første omgang. Møter ikke vedkommende og dets foreldre opp blir det gjerne sendt ut en skriftlig innkallelse. Møtes det ikke opp her heller og politiet ser det som høyst nødvendig at det blir foretatt en bekymringssamtale, kan det ende med at de blir avhentet (Politidirektoratet, 2011).

Politiet har god kunnskap om symptomene for rusbruk, men har ikke tid eller kunnskapen til å kunne behandle rusmisbruket. Derfor er det viktig at polititjenestemennene har god kunnskap om andre virkemidler og instanser som ungdommene kan settes i kontakt med. Andre offentlige aktører som er viktige i arbeidet med barn og unge kan være barneombudet, konfliktrådet, barnevernet, skolen og helsesøster. I tillegg er det mange frivillige og private organisasjoner som jobber med barn og unge (Politidirektoratet, 2011).

Under bekymringssamtalen kan det bli satt opp en oppfølgingssamtale. Dette for å følge opp ungdommene for å se om atferden har endret seg. Her kartlegger en om det er nødvendig med videre oppfølging fra politi eller andre instanser (Politidirektoratet, 2011). Per dags dato finnes det ikke noen konkrete tall på hvordan bekymringssamtalen fungerer. Hanne Blekkan ved Manglerud politistasjon¹ mener dette er noe av svakhet med bekymringssamtalen. Med konkrete tall får en bedre oversikt over hvem bekymringssamtalen egner seg best for, samtidig som en kan tilpasse samtalen enda mer ved hvert tilfelle. Samtidig understreker Blekkan at hennes oppfatning er at bekymringssamtalen fungerer, dette underbygges av Tom Kimmo Eiternes masteroppgave som ser på bekymringssamtalen som en avgjørende faktor for at flere nynazister trakk seg bort fra nynazistmiljøet (Politiets Kriminalitetsforebyggende forum, 2012).

---

¹ Politibetjent Hanne Blekkan, Manglerud politistasjon. Telefonsamtale 6/1-14.

4.2 Samarbeid med skolen

”Nasjonale retningslinjer fastslår at skolen skal fremme god helse og bidra til en positiv personlig og sosial utvikling hos elevene, og gjennom dette forebygge forhold som rusproblematikk, psykiske problemer, kriminalitet og lignende” (Nordahl, 2006, s 60).

Politiet skal ha et tett samarbeid inn mot skolene. Dette samarbeide skal i første omgang være i form av undervisning om lovbrudd og konsekvenser om bruk av rusmidler. Et godt samarbeid mellom skole og politi gjør at en kan dele informasjon og dermed være i forkant av eventuelle negativ utvikling (Myhre Lie, 2011).

”Det er et mål at samtlige grunnskoler og videregående skoler skal ha sine faste politikontakter, som benyttes når situasjonen tilsier det” (St.meld.nr. 17 1999-2000).

I en masteravhandling i kriminologi fra Institutt for kriminologi i Oslo (2007) har en sett på samarbeidet mellom skole og politi i ungdomskoler i Oslo. Samarbeidet var basert på kontakt mellom en representant fra skolen og en politikontakt fra forebyggende avdeling ved nærmeste politistasjon. Kontakten mellom politikontakten og skolen kunne være over telefon eller ved at politikontakten hadde kontortid på skolen noen timer i uken. I masteravhandlingen ses det også på en endring i politirollen i tilknytning til skolen. Ved å ha politikontakten har en fått øynene rettet mer på enkeltindivid istedenfor hele befolkningen eller grupper. I tillegg ser en at politikontakten følger opp ungdommen mer selv og ikke bare sender den videre til andre instanser (Lid, 2007).

Utveksling av informasjon var en viktig faktor i samarbeidet mellom skolen og politikontakten. Dette kunne være informasjon om konkrete hendelser eller generelle bekymringer om elever. Når det oppstod hendelser eller bekymringer hadde skolen, og ved behov, politikontakten en samtale med eleven (e) i forsøk på å endre dens holdninger og normer. Politikontakten brukte også å undervise for barna og lærere, samt foredrag til foreldre i form av veiledning og råd om faremomenter og kjennetegn hos barna (Lid, 2007). Det at politiet får mye gratis informasjon ved å være på skolen er positivt. Men her er det viktig at politiet finner en balansegang i forhold til bruken av informasjonen. En kan fort ødelegge forholdet til elevene hvis en bruker informasjon en har fått til å holde et ekstra øye med dem på fritiden.

Ved å ha politi til stede på skolen gir det mulighet for elever og politi til å få gjensidig kjennskap til hverandre. Det positive med dette kan være at "frykten" for politiet blir mindre. Det å kunne ha kontakt med politiet selv om det ikke har skjedd noe kriminelt bidrar til å ufarliggjøre politiet. Samtidig må ikke den "frykten" bli så liten at en mister respekten og slutter å ta politiet på alvor. Lid (2007) fant ut at skolene og politikontakten brukte styringsstrategien "regjering", som går ut på å styre ungdommene til å styre seg selv. Målet her er å endre holdninger og normer til ungdommene i håp at de skal handle annerledes senere.

Lid (2007) ser også på de problemer som kan oppstå ved å ha dette tette samarbeidet mellom skole og politi. Et problem kan være den økte kontrollen av ungdommene i og med at politikontakten har fått en større oppgave i skolen. Med dette fører det med seg mulige konsekvenser, som for eksempel stemping og stigmatisering. Stemping kan kort forklares med å bli definert som et avvik av andre og ved stigmatisering så opplever man seg selv som et avvik og går inn i avvikerrollen (Hauge, 2007). Det at politikontakten er med på samtaler på skolen oppleves nok som mer alvorlig enn om det kun var skolen som var representert. Vil politiets tilstedeværelse føre til at andre elever, lærere og foreldre ser på disse ungdommene som avvik? Disse ungdommene er ofte sett på som avvik i utgangspunktet og vil politikontaktens tilstedeværelse gjøre at ungdommen støtes enda lenger ut? Vil lærerne reagere strengere overfor disse ungdommene enn andre? Hvordan reagerer de andre ungdommene? Ønsker de å være "venn" med en som er i kontakt med politiet? Dette igjen fører til at ungdommene selv føler seg som avvik og vil i fremtiden begå nye avvikshandlinger (Lid, 2007). Dette må politiet være oppmerksomme på og finne strategier for å hindre slik stigmatisering ved for eksempel å snakke med flere og ikke bare en fast gjeng. Være tydelige utad, at selv om de snakker med noen er det ikke for det har skjedd noe kriminelt men fordi de ønsker å forebygge. All politikontakt er ikke negativt.

Skolen er en bra arena å drive forebyggende arbeid i, da alle de unge er samlet på en plass. Her kan det settes i gang forebyggende tiltak som holdes gående over lengre tid, noe som i følge Rossow, Pape, & Baklien (2010) har en bedre effekt enn kortvarige tiltak.

I følge Nordahl har skolene behov for en mer kunnskapsbasert praksis i det forebyggende arbeidet. Han mener at mange av de forebyggende programmene som er i skolen ikke er godt nok forankret i teori og ofte kommer i gang etter at det har oppstått problemer. Det arbeidet og de tiltakene som gjøres i skolene blir fremdeles ikke evaluert godt nok. (Nordahl, 2006).

I boka "RUS" mener Fekjær (2009) at den norske rusforebyggingen i skolen er kunnskapsbasert opplysning, hvor en konsentrerer seg om risikoen for å skadet seg selv. Fekjær mener politiet overdriver og kommer med skremselspropaganda som: begynner du å drikke så blir du alkoholiker, eller røyker du hasj så er veien kort til heroin. Dette vil i følge Fekjær (2009) føre til at ungdommene ikke tror på det politiet sier og dermed mister tilliten. Opplysninger om kortvarige skadevirkninger har en bedre forebyggende effekt for ungdom da de tar valg som har kortsiktige konsekvenser (Fekjær, 2009). Dusenbury og Hanson (2004) sier at det tyder på at en velger bort de mest ressurskrevende tiltak mot enklere alternativer (sitert i Rossow et al, 2010, s 29-30)

Dette innebærer at mye av både den proaktive og reaktive pedagogiske praksisen i norsk skole bygger på subjektive erfaringer, synsinger og private oppfatninger. Man risikerer dermed at mye av den forebyggende innsatsen ikke gir ønskede resultatet, og det er også en fare for at enkelte tiltak kan være direkte skadelige for barn og unge. (Nordahl 2006, s 6, oppsummeringen)

Nordahl oppsummerer det slik at de rusforebyggende programmene som har best effekt, oppfyller fire kriterier: de bygger på forskningsbasert kunnskap, de legges opp til evaluering, har en klar strategi for implementering og har flere enn en teoretisk tilnærming til problemet (Myhre Lie, 2011).

4.3 Ungdomskontrakter

"Ungdomskontrakt er en alternativ reaksjonsform rettet mot unge lovtredere" (Egge, 2004, s.3). Reaksjonen vil da være påtaleunntatelse med krav om at en inngår en ungdomskontrakt.

Kontrakten er en avtale mellom foreldre og ungdommen på den ene siden, og politi og kommunale myndigheter på den andre siden. Innholdet i kontrakten skal være både bot og bedring. Med det skal en signalisere botsperspektivet til ungdommene, og det at ungdomskontrakten er en form for reaksjon på en kriminell handling (Justis- og beredskapsdepartementet, 2007-2008).

En ønsker ikke at ungdommene skal ende opp med en tradisjonell straff etter at det har blitt oppdaget at de har brukt illegale rusmidler. Fokuset skal være på støtte og veiledning, slik at gjentagelse ikke skjer (Felles ansvar, 2012).

4.3.1 Mål med ungdomskontrakt

Marit Egge (2004) skriver at: *”..kontrakten har et dobbelt formål: Unge lovbryttere skal gjøre opp for seg, samtidig som de skal få en ny sjanse”*(s. 59). Ungdomskontrakten er kommet for å ha en annen ”straffereaksjon” til unge forbrytere. I stedet for at unge skal vente på straffesaksbehandlingen, som for dem kan virke lang og handlingslammende, får de heller tilbud om å bli underlagt en kontrakt hvor en har fokus på gjenopprettelse, inkludering og endring. En slik forgang vil mest sannsynlig hindre at en begår ny kriminalitet i løpet av en eventuell straffesaksbehandlingen.

”Ungdomskontrakt skal gi rask reaksjon overfor unge lovbryttere ved å kombinere straffens funksjon med målrettede tiltak for rehabilitering rettet mot den enkelte. ... Ungdomskontrakt skal også inneholde elementer som ivaretar fornærmedes rettigheter” (Egge, 2004, s. 8).

Statistikken fra SSB i perioden 1995-2000 viser at to av tre unge kriminelle under 18 år har hatt tilbakefall etter å ha fått en av de mest brukte straffereaksjonene. Dette viser at disse straffereaksjonene har veldig liten forebyggende effekt. Ungdomskontrakter kan være et bra alternativ til ungdommer som har andre faktorer som virker negativt inn og som gjør at en trenger oppfølging eller behandling. Et mål med ungdomskontrakten er at ungdommene ikke blir kasteballer mellom hjelpetjenestene, men at det legges til rette for gode nærmiljøer som er med på å endre rusmisbruken.

Prosjektet ”Felles ansvar” har som mål å *”sikre lik konsekvens for ungdom som gjennom Salten politidistrikt vedkjenner at de har benyttet illegale rusmidler”* (Felles ansvar, 2012 s. 7)

4.3.2 Innhold

Kontrakten baseres på frivillighet fra ungdommens side da en ønsker mest mulig motivasjon fra de som er med. Kontraktens innhold og vilkår settes opp i samarbeid mellom ungdommen selv, foreldrene, politi eller andre ansvarlige etater. Vi kan her skille mellom individuelle og generelle vilkår.

Det generelle vilkåret er at en skal avstå fra å begå nye kriminelle handlinger i løpet av kontraktperioden. Justis- og politidepartementet mener denne skal settes etter en individuell vurdering. De mener at en bør fastsette prøvetiden for barn til mellom seks måneder og to år (Prop 135 L 2010 – 2011, kap 9.1.4, side 87).

De individuelle vilkårene tilpasses hver enkelt av ungdommene. Ungdommene får her selv muligheten til å være med å utforme de individuelle vilkårene med den hensikt at de selv skal bli motivert til å gjennomføre dem. Målene som settes bør være oppnåelige slik at de har noe å strekke seg etter, samtidig som en får mestringsfølelse. Det vesentlige er at de risikofaktorene som er tilknyttet ungdommens uønskede atferd legger grunnlaget for kontrakten (Egge, 2004, s 60).

Blekk¹ forteller at de har deltagelse i hasjavvenningsprogrammet ”ut av tåka” som et vilkår ved påtaleunntatelse. Her får ungdommer individuell oppfølging i et hasjavvenningsprogram på 8 uker. I følge Blekk er ”ut av tåka” veldig godt likt av ungdommene. Det at de blir fulgt opp individuelt de 8 ukene skaper en positiv effekt og motivasjon til å slutte med cannabis.

Skolegang, rusfri, sysselsetting på fritiden kan være vilkår som står i kontrakten. Andre vilkår kan være at ungdommen får hjelp til utdanning, skaffe arbeid, bolig og familiære forhold. Her er det viktig at det er et godt samarbeid mellom politiet og kommunen da det her er etater som har en bedre kunnskap når det kommer til rehabilitering av ungdommene (Egge, 2004).

4.3.3 Erfaringer og problemstillinger

De ungdommene som hadde misbrukt illegale rusmidler hadde urinprøvetaking som vilkår. Dette var noe de opplevde som et stressmoment og kontrollerende, men også at det var bra da dette var med på få dem til å slutte å ruse seg (Egge, 2004).

”Urinprøver er litt stress. Men det viktige for meg er å holde meg unna røykingen og følge opp skolen. Jeg er egentlig gla for det. Vanskelig å finne på noe negativt å si. De tingene som er dumme e de som hjelper meg fremover”(Egge, 2004, s 64).

---

¹ Politibetjent Hanne Blekk, Manglerud politistasjon. Telefonsamtale 6/1-14.

Politibetjent Margaret Ledaal¹ i U18 gruppa i Stavanger sier de har gode erfaringer med ungdomskontrakter i Stavanger. Hun forteller at de fleste som inngår kontrakt har problemer med rus og at vilkåret med urinprøvetaking i et år har veldig god effekt. Det som skiller Stavanger fra andre stasjoner er at politiet selv tar urinprøvene. Dette gjøres uanmeldt, slik at ungdommene aldri kan føle seg sikre på når politiet dukker opp. Ved å gjøre dette vet en at ungdommene ikke jukser med prøvene, i tillegg til at politiet får god kontakt med ungdommene. Margaret forteller videre at de ungdommene som har urinprøvetaking i et år og har ressurssterke familier bak seg, har veldig god effekt. Effekten på de som har ressursvake familier er ikke like positiv og de havner ofte utpå igjen etter dette året.

For å få et slikt prosjekt vellykket er det helt avgjørende at samarbeidet er lokalt forankret mellom politiet og de kommunale etatene. En må ha en koordinator som har en kontaktflate både innenfor politiet og kommunale etater (Egge, 2004). I Stavanger var det politiet selv som fulgte opp ungdommene. Det at barnevernsvakta hadde tilhold på politihuset gjorde at politiet og barnevernet hadde et veldig godt samarbeid².

Egge har sett at det dukker opp problemstillinger. Taushetspliktsloven som er ulik etatsvis, forskjellig struktur innad i etaten og ulik grad av samarbeidsvilje kan være med på å skape problemer. 27 politidistrikt som igjen er delt inn i politistasjoner som har sin egen måte å drive forebyggende arbeid. Det er over 400 kommuner som jobber på ulike måter når det gjelder ungdoms- og familiearbeid. Skolen, som Egge (2004) mener er det viktigste momentet i ungdomskontrakten, kan være problematisk når en går fra ungdomskole til videregående. Her flyttes ansvaret fra kommune til fylket noe Egge (2004) ser på som en stor utfordring.

”Taushetsplikten er den hindringen som oftest brukes som begrunnelse for manglende samarbeid” (Egge: 2004, s 75). Taushetsplikten skal beskytte individet, men ikke hindre det i få god hjelp. Taushetsplikten har ved enkelte drøftingssaker, før kontrakten blir nevnt som et mulig tiltak og ungdommen selv og foresatte har gitt samtykke om innhenting av informasjon, vært et hinder for videre fremdrift i en sak. Det må vurderes nøye før en overleverer taushetsbelagt informasjon da det er lett å misbruke denne type informasjon. Det er eksempler hvor skoler har misbrukt taushetsbelagt informasjon, ved at de har stilt strengere krav til de

---

² Politibetjent Margaret Ledaal i U18 gruppen, Stavanger. Telefonsamtale 14.11.13

som er underlagt kontrakt. Eksempler kan være strengere oppfølging på adferd, språkbruk og tidsnok innleveringer, noe som har hindret ungdommen å fullføre utdannelsen (Egge, 2004).

I følge Balchen (1998) er kunnskap om andre offentlige instansers lov om taushetsplikt og hvordan en skal forholde seg til disse en avgjørende faktor for å oppnå et godt samarbeid. En slik kunnskap vil føre til at en ser mulighetene og ikke begrensinger ved slike samarbeid.

5.0 Avslutning

Personorientert kriminalitetsforebygging har ulike verktøyene en kan bruke for å kartlegge og avdekke ungdom som er i risikozonen for å begå kriminelle handlinger. Politiets forebyggende arbeid var tidligere rettet mot barn og unge generelt, men har de siste årene fått mer fokus på de ungdommene som har størst risiko til å begå lovbrudd. Ved å ha større fokus på risikoungdommen ønsker en å prøve å finne årsaker til hvorfor de har begynt å ruse seg. En ønsker å finne bakenforliggende faktorer som gjør at disse ungdommene har begynt å misbruke alkohol eller cannabis, som igjen kan ha ført til andre kriminelle handlinger eller droppet ut av skolen.

Bekymringssamtale er et forebyggende tiltak politiet bruker mot ungdom under 18 år. Dette er basert på frivillighet og brukes for å kartlegge hele livssituasjonen til ungdom som har begått, eller det er mistanke om har begått en straffbar handling. Målet med samtalen er å bevisstgjøre ungdommen på deres ansvar for egen utvikling, samt konsekvensene ved videre rusbruk. Bekymringssamtalen oppnår positive resultater, men foreslår at en statistikk blir innført for å finne ut effekten og dermed kunne tilpasse opplegget enda mer individuelt.

Skolen er en fin plass å sette i gang forebyggende tiltak, da alle ungdommene er samlet på et sted. Politiet når ut til mange samtidig som de tidlig kan plukke opp ungdommer i risikozonen. Lid (2007) ser at det å ha en politikontakt på skolen kan gjøre "frykten" for politiet mindre blant ungdommene og at politiet kan være tilstede selv om det ikke har skjedd noe kriminelt. Samtidig kan den økte kontrollen og samarbeidet mellom skole og politi føre til stempeling og stigmatisering. Det å være i kontakt med politiet er for mange alvorlig og kan føre til at andre ser på dem som kriminelle samtidig. Dette må politiet være oppmerksomme på å finne strategier for å hindre slik stigmatisering.

"Ungdomskontrakt er en alternativ reaksjonsform rettet mot unge lovovertredere" (Egge, 2004, s. 3). Reaksjonen er påtaleunntatelse med krav om at en inngår en ungdomskontrakt med vilkår. En ønsker med kontrakten å signalisere botsperspektivet i tillegg til at en ønsker å støtte og veilede slik at gjentagelse ikke skjer. Egge (2004) skriver videre at de unge lovbrøtterne skal få mulighet til å gjøre opp for seg, samtidig som de får en ny sjanse. Kontrakten er basert på frivillighet. Det settes opp individuelle vilkår og personlige mål som skal være med på å motivere og engasjere slik at en skal bli rusfri. Det er involvert ulike offentlige instanser inn mot kontrakten, noe som fort kan skape problemer fordi en har

forskjellig struktur og ulike måter å jobbe på. Dette, sammen med ulike lover om taushetsplikt kan være en hindring i samarbeidet og hjelpen som er nødvendig.

De ulike strategiene for kriminalitetsforebygging er ikke isolerte tiltak. Her er det helt klart flytende overganger og tiltakene må ses i sammenheng med hverandre. En må ta utgangspunkt i aktuell situasjon og bruke de forskjellige strategiene til å lage et best mulig tiltak ovenfor den enkelte ungdom. Myhre Lie understreker dette med sitatet: *”Når man skal forebygge kriminalitet vil det ofte være riktig å kombinere de ulike formene for forebygging”* (2011, s 17). Det er derfor viktig at politiet har kunnskap om de ulike utfordringer som kan oppstå og hvilke muligheter som finnes for å skape et godt kriminalitetsforebyggende arbeid.

Personorientert forebygging er etter min mening en bedre tilnærming enn den generelle som tidligere har vært brukt. Den nye tilnærmingen går rett til de ungdommene som har høyest risiko for å begå kriminalitet. En av fordelene er at man kan greie å fange dem opp på et tidligere tidspunkt. Tidlig intervensjon er en av nøklene til suksess. Samtidig må en være oppmerksom på at med denne tilnærmingen så mister en kontakten med resten av ungdommene. Dette kan føre til at politiet mister aktuelle kandidater under sin radar fordi de har så stort fokus på et fåtall ungdom.

Hva kan gjøres for å heve nivået på det personorienterte forebyggende arbeidet i fremtiden? Det kan være å lage en felles plan for alle distriktene for hvordan en skal utnytte/ utføre tiltakene bekymringssamtale eller ungdomskontrakt på best mulig måte. Med lik praksis blir resultatene lettere målbare og på den måten kan en se hvilken effekt de virkelig har.

6.0 Litteraturliste

Andreassen, M, Steinkjer, B & Gravrok, Ø. (2009) Rusforebyggende arbeid i videregående skole. Erfaringer med tiltaket Unge og Rus. Nord-Norge: Kompetansesenter rus. Rus og spesialpsykitrisk klinikk, UNN.

<http://www.korusnord.no/Global/Publikasjoner/Andre/Rusforebyggende%20arbeid%20i%20videregående%20skole.pdf>

Balchen, P. C. (1998). Politiets forebyggende arbeid: begrensninger og muligheter. Nesbru: Vett & Viten AS.

Erstad, O. (1997). Det kriminalitetsforebyggende siktemål. I Politihøgskolen, *Forebyggende politiarbeid GU3 2008/09* (ss. 66-99). Oslo: PHS-forskning.

Felles ansvar (2012). Hentet 23. November 2013 fra

<http://www.salten.no/images/Virksomhetsplan2012%202.pdf>

Fekjær, H. O. (2009). *RUS*. Oslo: Gyldendal.

Frøyland, L, R & Sletten, M, A (2011). *Ung i Stavanger 2010, endring, risiko og lokale forskjeller*. (NOVA rapport 7/11) Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. Oslo: NOVA.

Hauge, R. (2007). Stempling og stigmatisering. I L. Finstad & C. Høigård (Red.), *Kriminologi* (4. Utg.). (s. 300-307). Oslo: Pax.

Helland, H & Øia, T (2000). *Forebyggende ungdomsarbeid*. Oslo: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

Helsedirektoratet (2010). *Fakta om narkotiske stoffer*. Oslo: Helsedirektoratet.

Johannensen, A., Tufte, P.A og Christoffersen, L. (2011). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (4. Utg.). Oslo: Abstrakt forlag AS 2010.

Justis- og politidepartement. (2002). *En rapport om tiltak mot barne- og ungdomskriminalitet*. Oslo: Justis- og politidepartementet.

Justis- og beredskapsdepartementet. St. Meld. Nr 37 (2007-2008). *Straff som virker – mindre kriminalitet – tryggere samfunn*. Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet.

Kvalem, I, L & Wichstrøm, L (2007). *Ung i Norge: Psykososiale utfordringer*. Oslo: J.W. Cappelsen forlag AS.

Kvello, Ø. (2013). *Barn i risiko: skadelige omsorgssituasjoner*. Oslo: Gyldendal norsk forlag AS.

Lid, S. (2007). *Samarbeidet mellom skole og politi – et tveegget sverd*. Masteravhandling i kriminologi. Institutt for kriminologi og rettssosiologi. Juridisk fakultet ved universitetet i Oslo.

Lossius, K. (Red.). (2012). *Håndbok i rusbehandling (2. Utg.)*. Oslo: Gyldendal.

Narkotikalistens (1979). Forskrift om narkotika. Hentet [20.11.2012] fra:
http://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2013-02-14-199/KAPITTEL_1#KAPITTEL_1

Nordahl, T. (2006). *Forebyggende innsatser i skolen: rapport fra forskergrupper oppnevnt av Utdanningsdirektoratet og Sosial- og helsedirektoratet om problematferd. Rusforebyggende arbeid, læreren som leder og implementeringsstrategier*.

Oslo: Sosial- og helsedirektoratet Utdanningsdirektoratet. Hvilket direktorat er korrekt?

NOU 2003: 4. *Forskning på rusmiddelfeltet. En oppsummering av kunnskap om effekt av tiltak*. Oslo: Statens forvaltningstjeneste.

Pedersen, W. (2006). *Bittersøtt. Ungdom, sosialisering, rusmidler*. Oslo: Universitetsforlaget.

Politiets kriminalitetsforebyggende forum (2012, 18. Februar). *Bekymringsamtalen som suksessfaktor*. Hentet 4. April 2014 fra <http://www.pkforum.no/index.php/nyheter/77-siste-nytt/115-bekymringsamtalen-nokkel-til-forebygging>

Politihøgskolen, (2012). *Retningslinjer for bacheloroppgave ved politihøgskolen*. Oslo: Politihøgskolen.

Prop. 135 L (2010 – 2011) Endringer i straffeloven, straffeprosessloven, straffegjennomføringsloven, konfliktrådsloven m.fl. (barn og straff) Oslo: Justis- og politidepartementet.

Rossow, I, Pape, H & Baklien, B. (2010). *Tiltak for å begrense alkoholrelaterte skader og problemer*. SIRIUS- Rapport. 5/2010. Oslo: Statens institutt for rusmiddelforskning.

St. meld. Nr. 42 (2004-2005). Politiets rolle og oppgaver. Oslo: Justis- og politidepartementet.

St.meld. nr. 17 (1999-2000): "Handlingsplanen mot barne- og ungdomskriminalitet".

Øia, T. og Fauske, H. (2010). *Oppvekst i Norge* (2. utg.). Oslo: Abstrakt Forlag.

Øia, T. og Strandbu, Å. (2010). *15 åringer – hvem drikker? En undersøkelse av tiendeklassinger i Oslo 2009*. NOVA-rapport 1/2010. Oslo: NOVA.

Øiseth, O.V., Kjeldsen, T., Sundvoll, A. & Gultvedt, A. (2000): *Illustrert informasjonsmateriale om narkotika, alkohol og doping*. Oslo: Norsk Narkotikapolitiforening.

Ut av tåka. Hentet 6. Januar 2014 fra <http://uteseksjonen.no/ut-av-taka>

6.1 Selvvalgt pensum

Egge, M. (2004) *Forsøk med ungdomskontrakter – en alternativ reaksjonsform rettet mot unge lovbrytere*. Oslo: Politihøgskolen forskning. (114 sider).

Myhre Lie, E. (2011). *I forkant, kriminalitetsforebyggende arbeid*. Oslo: Gyldendal. (fra s. 5- s. 122). (117 sider)

Politidirektoratet. (2011). Veileder for politiets bekymringssamtale. Oslo: Politidirektoratet.
(28 sider)